

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Спеціальність: **D4 «Публічне управління та адміністрування»**
Освітньо-професійна програма: **Управління у сфері охорони здоров'я**
Код освітнього компонента в освітньо-професійній програмі: **ВК 2**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **заочна**
Рік навчання: **1**
Семестр(и): **II (весняний)**
Тип освітнього компонента: **вибірковий**
Навчальний рік: **2025–2026**

Обсяг: **3 кредити ECTS (90 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **залік**
Пререквізити **предмети шкільного курсу «Історія України» та інтегрованого університетського курсу «Історія і культура України» та, які дають базові знання і усвідомлення національного історичного гранд-наративу**

Кафедра/підрозділ: **кафедра філософії та суспільних наук**, пр. Науки, 4, головний корпус, 3 поверх

Керівник освітнього компонента: **доц. Чернуха Олександр Васильович**,
email: **ov.chernukha@knmu.edu.ua**

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=6454>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент «Історія України та державотворення» вивчає минуле народу, який жив на нашій землі з прадавніх часів, складаючи глибокі традиції, творячи високі зразки культури, створюючи і втрачаючи державні форми життя. Історія української державності включає в себе процеси виникнення і функціонування національних державних установ, національну державницьку думку та національно-визвольної боротьби українців за відновлення своєї державності у період бездержавного існування України.

МЕТА КУРСУ: є формування у здобувачів вищої освіти державницького мислення, розуміння об'єктивного ходу і закономірностей суспільного розвитку, політичної культури; вироблення навичок роботи з джерелами і літературою, наукового дослідження проблеми, а також вміння чітко і переконливо викладати свої думки; виховання у студентів національної свідомості, почуття патріотизму, державницького підходу до аналізу суспільних проблем, а також сформування розуміння сутності історичних перетворень, що відбуваються в сучасній Україні, почуття патріотизму, історичної науково-обґрунтованої свідомості.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

РН 03. Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (2 год.):

1. Історія українського державотворення від перших протодержав до сучасної України.

Перелік тем практичних занять (8 год.):

Тема 1 Українська державність: витоки, форми, тенденції. Історія українського державотворення від перших протодержав до утворення ранньофеодальної держави. Державотворчі традиції на території України в стародавню добу: гіпотези та докази. Київська Русь – ранньофеодальна держава східних слов'ян. Галицько-Волинське князівство – спадкоємець державності України-Русі. Золотоординське іго. Внутрішня і зовнішня політика

князя Данила, боротьба з монголо-татарами за незалежність українських земель. Королівство Данила Галицького: на межі двох світів.

Тема 2 Форми державності в українських землях (XIV – початок XX ст.). Литовсько-Руська держава в середині XIV - середині XVI ст. Кревська унія та її значення. Українські землі під владою Литви. Загарбання земель України Польською державою. Люблінська унія. Зародження українського козацтва як складової державотворчого процесу в Україні (XV-XVII ст.). Історична справедливість щодо козацького питання: причини, традиції, рушійні сили. Запорозька Січ – «християнська козацька республіка». Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького: причини, рушійні сили, найважливіші битви. Формування української державності у ході війни. Відродження української державності за часів Богдана Хмельницького. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана. Становище Української держави в другій половині XVII століття. Національно-державницьке питання щодо українських земель у складі Австрійської імперії. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин кінця XVIII – XIX ст. Становище Української держави в другій половині XVII століття. Національно-державницьке питання щодо українських земель у складі Австрійської імперії. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин кінця XVIII – XIX ст.

Тема 3 Українське державотворення у XX столітті. Українські землі в роки Першої світової війни (1914-1918). Утворення Української Народної Республіки та її боротьба проти російсько-більшовицької агресії. Українська Держава за гетьмана П. Скоропадського. Відновлення національної державності на західноукраїнських землях. ЗУНР та її боротьба проти польської агресії. Проголошення соборної Української Народної Республіки та її боротьба за незалежність. Формування адміністративно-командної системи. Політичні процеси кінця 20-х – 30-х років в Україні. Конституція УРСР 1937 р. та перебудова державних органів УРСР відповідно до неї. Діяльність західноукраїнських політичних сил у боротьбі за Українську самостійну соборну державу. Бессарабія, Буковина і Закарпаття у міжвоєнний період. Карпатська Україна та її історичне значення. Початок Другої світової війни. Об'єднання українських земель. Рух Опору українського народу проти іноземної окупації. Внесок народу України у перемогу над фашизмом. Україна – одна з фундаторів ООН. Соціально-економічне і політичне життя в Україні в умовах зміцнення командно-адміністративної системи управління. Спроба запровадження господарської реформи 1965-1967 рр. Конституція УРСР 1978 р. та її декларативний характер. Соціально-економічна і політична ситуація в Україні в період перебудови(1985-1991 рр.).

Тема 4. Історичні особливості пошуку оптимальних моделей будівництва незалежності та державно-політичний устрій сучасної України. Проголошення незалежності України. Грудневий референдум 1991 р. Запровадження національної символіки. Визначення кордонів та створення Національних Збройних сил. Особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Стан господарства після розпаду СРСР. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Комплексні реформи у всіх сферах державної політики після Революції Гідності, пріоритетним з яких стало реформування державного управління та державної служби. Форма правління. Структура влади. Політичне лідерство та публічна влада. Особливості державного управління та місцевого самоврядування в Україні: порівняльний аналіз. Реформування системи державного управління в Україні. Реформа децентралізації влади в Україні. Інституційний розвиток України у контексті євроінтеграції. Міжнародна співпраця. Участь України у транснаціональних проєктах і програмах. Національна безпека України в контексті сучасних світових трансформаційних процесів.

Перелік тем самостійної роботи здобувачів вищої освіти (80 год.)

1. Авторитарна командно-адміністративна система управління та її негативний вплив на суспільно-політичне життя в період неосталінізму (середина 60-х – середина 80-х рр. ХХст.). Конституція УРСР 1978 р.
2. Аграрне питання в підросійській і австро-угорській Україні.
3. Акт проголошення незалежності України.
4. Боротьба за державне відродження України. Створення Центральної Ради та її Універсали.
5. Будівництво суверенної Української держави.
6. Велика міграція народів крізь сучасні українські землі.
7. Внесок України в перемогу над нацизмом в Другій світовій війні.
8. Всесвітньо-історичне значення хрещення Русі.
9. Гетьманщина і поступове скасування її автономії в Російській імперії.
10. Головний підсумок Другої світової війни для України.
11. Генеза Голодомору 1932–1933 рр.
12. Генеза українців.
13. Давні слов'яни.
14. Давньоруські державницькі та культурні традиції у Великому князівстві Литовському, Руському і Жемайтійському.
15. Дальший процес формування адміністративно-командної системи у першій половині 30-х рр. ХХ ст.
16. Декларація про державний суверенітет України.
17. Державний лад і право в Україні в період Першої світової війни.
18. Державний лад у перші післявоєнні роки. Подальше зміцнення тоталітарного режиму.
19. Діяльність українських громад у Державних Думах.
20. Еміграція з українських земель у Росії та Австро-Угорщині.
21. Західна Україна на політичній мапі Європи в міжвоєнний період (Польща, Румунія, Чехословаччина, Угорщина).
22. Зміни у економічному та суспільно-політичному устрої України в 1930-х рр. Колективізація та розкуркулення.
23. Індустріалізація і урбанізація в підросійській Україні.
24. Конституція України 1996 р.
25. Конституція УРСР 1937 р.
26. Критика антинаукової путінської концепції «одного народу».
27. Критика фальшування російською імперською історіографією історії Русі.
28. Народи, що населяли територію України в давнину.
29. Національно-державний лад України в період десталінізації.
30. Переяславська угода і Московські (Березневі) статті 1654 р. – договір про васальну автономію України.
31. Подієва історія та історія довгої тривалості.
32. Покатоличення і асиміляція давньоруської еліти в Литві, Польщі, Угорщині.
33. Політична мапа українських земель по закінченні Першої світової війни.
34. «Помаранчева революція» 2004 року в Україні, її причини та наслідки.
35. Постанови козацької держави Богдана Хмельницького, її характерні риси у внутрішній і зовнішній політиці.
36. Постанови Русі.
37. Причини російської військової агресії проти суверенної України.
38. Проблема Криму та її розв'язання 1954 року.
39. Радикалізація українського національного руху в міжвоєнній Європі 1920–1930-х років.
40. Реформа державного апарату України в період перебудови.
41. Розв'язання аграрного питання в Україні більшовиками.
42. Руїна (характерні риси).

43. Русь і Європа.
44. Русь і сусідні держави.
45. Соціально-економічна і політична ситуація в Україні в період перебудови (1985-1991 рр.).
46. Специфіка українського Руху Опору в роки Другої світової війни та повоєнні роки.
47. Спростування імперської тези про наступництво Московією історичної спадщини Київської Русі.
48. Сучасний стан та перспективи розвитку Української держави.
49. Східні слов'яни і кочівники.
50. Східні слов'яни та варяги.
51. Україна в планах Антанти та Центральних держав.
52. Українська православна традиція. Київська митрополія від створення до Томасу про надання автокефалії ПЦУ.
53. Українська РСР – співзасновник ООН.
54. Українське козацтво і Європа.
55. Українське національне відродження XIX ст.
56. Українське питання напередодні й на початку Другої світової війни.
57. Український нобілітет у правлячих домах Європи.
58. Українсько-польське протистояння в роки Другої світової війни та повоєнні роки. «Волинська різанина». Обмін населенням. Операція «Вісла».
59. Українці в імперії Габсбургів – «тірольці Сходу».
60. Українці в Речі Посполитій.
61. УСРР – одна із засновниць СРСР.
62. Феномен українського козацтва, його самоусвідомлення лицарським орденом і відмінність від московсько-російського козацтва.
63. Що таке глобальна історія?
64. Що таке українська діаспора?

СРС спрямована на поглиблення й закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекція, виконання вправ і практичних робіт, розв'язання ситуаційних завдань та кейсів.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка порушення граничних термінів виконання індивідуального завдання, яке слід перевірити упродовж 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал (АСУ). Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70–120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД за обидва семестри становить загальну навчальну діяльність (ЗНД).

Індивідуальні завдання (ІЗ) оцінюються до 10 балів.

Оцінка з освітнього компонента виставляється лише здобувачам вищої освіти, яким зараховані усі підсумкові заняття та залік. Оцінка за залік становить від 120 до 200 балів.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи у межах вивчення освітнього компонента: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1–2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. При запізнення більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи у межах вивчення освітнього компонента:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона;
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото;
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle.

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Багалій Д. Історія Слобідської України / передм. і ком. В.Л. Маслійчука; упорядн. О.О. Савчук. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2019. 400 с.
2. Бойко О. Історія України: підручник. 7-ме вид., стер. Київ: Академія, 2018. 717 с.
3. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник / у 2-х т. Київ: Кондор, 2018 с.
4. Бугрій В. Історія та культура України: навчальний посібник. Суми: Цьома С.П., 2017. 316 с.
5. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство. Київ: Інститут історії України, 2023. 264 с.
6. Головка В.В., Якубова Л.Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019). Київ: Академперіодика, 2021. 592 с.
7. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2022. 656 с.
8. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
9. Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Майстер Книг, 2022. 320 с.
10. Дорошенко Д. Нарис історії України. Київ: ЦУЛ, 2021. 574 с.
11. Дорошко М. Історія України: знакові події та особистості. Київ: ТОВ «ОСНОВА-ПРИНТ ПЛЮС», 2021. 472 с.
12. Єрмолаєв В.М. Історія держави і права України підручник. Харків: Право, 2021. 472 с.
13. Єфіменко Г.Г., Кульчицький С.В., Пиріг Р.Я., Скальський В.В., Якубова Л.Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939). Київ: Академперіодика, 2021. 620 с.

14. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник А.Є. Шевченко, С.В. Кудін. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 688 с.
15. Історія України: навчальний посібник / В.І. Танцюра, С.М. Куліш, О.О. Пересада. 2-ге вид., доп. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
16. Історія української культури (від стародавніх часів до ХІХ століття): ілюстрована хрестоматія: у 3 ч. / за заг. ред. Ю.С. Сабадаш. Ч. 1. Київ: Ліра-К, 2020. 320 с.
17. Павлова А. Історія української літератури : курс лекцій / А. К. Павлова, О. П. Калита; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 412 с.
18. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. 496 с.
19. Плохій С. Брама Європи : історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Р. Клочка; перероб. і доп. вид. Харків: Клуб Сімейн. Дозвілля, 2023. 512 с.
20. Революція Гідності: на шляху до історії: Збірник наукових праць / відп. ред.: І. Пошивайло, Л. Онишко. Київ: Національний музей Революції Гідності, 2020. 384 с.
21. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України. Київ: Юрінком Інтер 2019. 568 с.
22. Україна. Процеси націотворення: збірка / Юліане Бестерс-Дільгер та ін.; пер. з нім.: С. Матіяш та Ю. Дуркот] ; упоряд. Андреас Каппелер. Київ: К.І.С., 2011. 415 с.
23. Шевчук В.О. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення ХVІХVІІІ ст. : у 2 кн. Кн. 2. Київ: Кліо, 2019. 1120 с.

Зав. кафедри філософії та суспільних наук

Катерина КАРПЕНКО